

Warszawa, 21.07.2014

Psychiatria represyjna w Kazachstanie: obrończyni praw człowieka Zinaida Mukhortova po raz czwarty została przymusowo umieszczona w szpitalu psychiatrycznym

02.07.2014 Zinaida Mukhortova po raz kolejny została siłą uprowadzona z domu. Według informacji społecznej organizacji „Kadyr-Kasiyet”, w trakcie zatrzymania Mukhortovej jej 14-letni wnuk Timur został uderzony w głowę, a 5-letnia wnuczka brutalnie odepchnięta.

Powodem prześladowania kazachskiej obrończyni praw człowieka Zinaidy Mukhortovej są apele z jakimi zwracała się do kazachstańskich władz, domagając się przeprowadzenia śledztwa w sprawie możliwych korupcyjnych działań jednego z deputowanych parlamentu. W efekcie sąd oskarżył ją o „złożenie fałszywego zawiadomienia” i skierował na przymusowe leczenie psychiatryczne. Lekarze doszli do wniosku, że obrończyni praw człowieka „cierpi na zaburzenia urojeniowe”, ponieważ „nie przyznaje się do winy” i „prześladuje deputowanego”. Dyrektor szpitala psychiatrycznego w Balkhash na rozprawie powiedział: „W ciągu ostatnich 7-8 lat pacjentka Mukhortova wciąż pisze zażalenia (...) dyskredytuje urzędników państwowych, działaczy politycznych”¹.

„Wszystko, czego jej potrzeba, żeby znowu stała się „normalna” – to przestać pisać zażalenia”, – podkreślili kazachscy obrońcy praw człowieka².

Od listopada 2013 roku do czerwca 2014 roku, Zinaida Mukhortova mieszkała u syna niedaleko Almaty, obawiając się przymusowej hospitalizacji. W tym czasie milicja kilkakrotnie odwiedzała jej mieszkanie w Balkhash i wypytywała sąsiadów o miejsce jej pobytu.

02.07.2014 do mieszkania Zinaidy Mukhortovej wtargnęło 6 nieznanymi mężczyzn, podających się za „elektryków”, którzy używając przemocy odwieźli obrończynię praw człowieka do szpitala psychiatrycznego w Balkhash. Do uprowadzenia i pobicia doszło na oczach małoletnich wnuków, z którymi przyjechała do Balkhash na kilka dni. Wnuki Zinaidy Mukhortovej także stały się ofiarami bezprawnych działań: 14-letni Timur został uderzony w głowę, a 5-letnia wnuczka brutalnie odepchnięta.

Siostra Mukhortovej Natalya Abent twierdzi, że **lekarz naczelny szpitala psychiatrycznego w Balkhash, Rysbek Iskakov obiecuje obrończyni praw człowieka zwolnienie pod warunkiem, że odda ona swoją kartę ambulatoryjną**. Na podstawie wniosków składanych przez Mukhortovą, 26.05.2014 ministerstwo zdrowia rozpoczęło kontrolę w szpitalu psychiatrycznym w Balkhash. Natalya Abent przypuszcza, że lekarze chcą zniszczyć kartę ambulatoryjną Mukhortovej, w której znajduje się zapis potwierdzający skreślenie jej z listy osób przebywających na obserwacji psychiatrycznej. Możliwe, że właśnie to jest główną przyczyną ostatniej hospitalizacji działaczki.

Wcześniej Zinaida Mukhortova przez okres ponad 12 miesięcy przebywała w różnych szpitalach psychiatrycznych, z czego 9 spędziła w republikańskim szpitalu psychiatrycznym, mającym charakter więzienia, razem z niepoczytalnymi i szczególnie groźnymi przestępcami. W 2012 roku na podstawie wyroków kazachstańskich sądów działaczka została zrehabilitowana i zwolniona z obowiązku poddania się przymusowemu leczeniu. Jednak w sierpniu 2013 roku hospitalizacja Mukhortovej ponownie została usankcjonowana przez sąd. Zostały przy tym zignorowane opinie wydane zarówno przez kilka kazachstańskich komisji, jaki i międzynarodowych ekspertów, w których potwierdzono, że

¹ <http://www.respublika-kaz.info/news/society/33034/>

² http://www.bureau.kz/data.php?n_id=6206&l=ru

---

stan zdrowia psychicznego obrończyni praw człowieka nie budzi zastrzeżeń. W ostatnim czasie Kazachstan coraz częściej wykorzystuje sowiecką psychiatrię represyjną jako metodę walki z niewygodnymi obrońcami praw człowieka i aktywistami.

HISTORIA PRZEŚLADOWANIA ZINAIDY MUKHORTOVEJ

Obrończyni praw człowieka z miasta Balkhash (obwód karagandyjski) od 1995 roku prowadzi działalność jako adwokat i działa na rzecz obrony praw człowieka, a także udziela porad prawnych. Jeden z procesów sądowych, dotyczący interesów jednego z deputowanych do parlamentu, zakończył się dla Mukhortovej kilkoma miesiącami pobytu w szpitalach psychiatrycznych. Mukhortovą przetrzymywano w zamkniętych izolatkach, rozbierano pod przymusem i kazano robić przysiady. Sanitariusze stosowali wobec niej przemoc fizyczną i zmuszali do przyjmowania leków psychotropowych. W ciągu 9 miesięcy straciła na wadze 12 kilogramów. Wszelkie próby Mukhortovej wniesienia odwołania od decyzji sądu w sprawie jej przymusowego leczenia, kończyły się przedłużeniem przez lekarzy okresu jej hospitalizacji. Lekarze kilkakrotnie obiecywali obrończyni praw człowieka zwolnienie z przymusowego leczenia w zamian za wycofanie przez nią złożonych odwołań.

Obrońca praw człowieka Yevgeniy Zhovtis prześladowania Zinaidy Mukhortovej skomentował w następujący sposób: *„Kiedy Mukhortova po raz pierwszy (...) znalazła się w sytuacji konfliktu z władzą na szczeblu lokalnym i dotknęła czyichś interesów, to system zaczął reagować. (...) Dlatego ona stała się ofiarą niedostatków systemowych. Taką ofiarą może stać się każdy człowiek”*³.

- Początek prześladowań Zinaidy Mukhortovej zbiega się w czasie z początkiem konfliktu do jakiego doszło pomiędzy nią a deputowanym kazachstańskiego parlamentu Yerlanem Nigmatulinem oraz adwokat Noylą Rozhentsevą. **30.07.2009** Zinaida Mukhortova zarzuciła Noyli Rozhentsevej, że wykorzystuje ona nazwisko i wysokie stanowisko służbowe deputowanego Nigmatulina do wywierania nacisku na sąd⁴. W efekcie przeciwko Mukhortovej wytoczono sprawę karną pod zarzutem „świadomego złożenia fałszywego zawiadomienia”. **12.02.2010 obrończyni praw człowieka została aresztowana**.
- 26.02.2010 sąd wydał postanowienie o przeprowadzeniu badania psychiatrycznego Mukhortovej. Na podstawie jego wyników **została postawiona następująca diagnoza: „zaburzenia urojeniowe w stosunku do konkretnych osób”**⁵. Zdaniem obrończyni praw człowieka, lekarze powiedzieli jej, że jest chora, ponieważ „nie przyznaje się do winy”, „krytykuje sprawę karną” i „prześladuje deputowanego Nigmatulina”⁶.
- **05.08.2010** kazachstański sąd uznał Zinaidę Mukhortovą winną „złożenia fałszywego zawiadomienia”, jednak zwolnił ją od odpowiedzialności karnej i skierował na przymusowe leczenie psychiatryczne. **Umieszczono ją w zamkniętym szpitalu psychiatrycznym w miejscowości Aktas w obwodzie akmolińskim, gdzie są przetrzymywani seryjni mordercy i kanibale**⁷. Według relacji Mukhortovej, choć odmawiała przyjmowania leków neuroleptycznych, to bito ją i zmuszano do połykania tabletek⁸. Dopiero, kiedy wystąpiły silne objawy alergiczne wywołane przez przyjmowane leki, lekarze przestali ją zmuszać do przyjmowania tabletek.

---

³ <https://www.youtube.com/watch?v=GuAC-34eflc>

⁴ <http://www.nv.kz/2010/03/31/17013/>

⁵ Ta diagnoza została postawiona 07.07.2010 przez lekarzy z Republikańskiego Ośrodka Naukowo-Badawczego Psychiatrii i Uzależnień w Almaty.

⁶ <http://www.respublika-kaz.info/news/society/20412/> ; <http://www.respublika-kaz.info/news/society/33694/>

⁷ Po ogłoszeniu wyroku Zinaida Mukhortova przez 5 miesięcy przebywała w areszcie śledczym, po czym 12.01.2011 została wysłana na leczenie przymusowe do Specjalistycznego Republikańskiego Szpitala Psychiatrycznego w Aktas w rejonie tałgarskim obwodu almatyńskiego. 06.09.2011 postanowieniem Tałgarskiego Sądu Rejonowego Zinaidę Mukhortovą przeniesiono z zwykłego szpitala psychiatrycznego w Balkhash - <http://www.respublika-kaz.info/news/society/20412/> ; <https://www.youtube.com/watch?v=kh-qcyZrUAU>

⁸ http://ru.soros.kz/uploads/user_68/2013_29_07_11_23_57_663.pdf

- **Mukhortova została wypuszczona z lecznicy psychiatrycznej 22.09.2011.** Lekarze nie postawili jej diagnozy. Komisja wydała opinię, iż stan zdrowia Mukhortovej nie budzi obaw, ale może się zarejestrować u lekarza psychiatry zgodnie z miejscem zamieszkania. Jednak lekarze z kliniki w Balkhash odmówili zarejestrowania Mukhortovej, zasłaniając się brakiem diagnozy.
- Po wyjściu na wolność, 05.12.2011 Mukhortova złożyła do Sądu Najwyższego odwołanie od wyroku, na którego podstawie została uznana za winną złożenia fałszywego zawiadomienia i skierowana do szpitala psychiatrycznego na przymusowe leczenie. Już po upływie kilku dni, bo 12.12.2011 Mukhortova została wezwana „na rozmowę” z lekarzem naczelnym szpitala psychiatrycznego w Balkhash. **Kiedy przyszła do szpitala, została siłą umieszczona na oddziale dla chorych psychicznie, gdzie przetrzymywano ją do 29.12.2011⁹.**
- **31.01.2012** Sąd Najwyższy uchylił wyrok, uznający Mukhortovą za winną złożenia fałszywego zawiadomienia i nakazujący jej poddanie się przymusowemu leczeniu. Sprawa została przekazana do ponownego rozpatrzenia. W efekcie, **26.07.2012 sąd miejski w Balkhash uniewinnił obrończynię praw człowieka i uchylił wobec niej obowiązek przymusowego leczenia¹⁰.** **30.07.2012 Mukhortova została skreślona z listy osób znajdujących się pod obserwacją psychiatryczną i zwrócono jej kartę ambulatoryjną¹¹.**
- Po upływie roku, **09.08.2013** Zinaida Mukhortova została ponownie przymusowo umieszczona w szpitalu psychiatrycznym w Balkhash. Podstawą hospitalizacji był fakt niezgłoszenia się przez nią do lekarza rejonowego na obserwację. Trzeba jednak zaznaczyć, że Mukhortova nie miała takiego obowiązku, bowiem obowiązek ten został uchylony przez sąd. Mimo to **20.08.2013 sąd miejski w Balkhash wydał sankcję na przymusowe umieszczenie Mukhortovej w szpitalu.** Obrończyni praw człowieka odwołała się od decyzji, jednak wszystkie instancje apelacyjne odrzuciły jej zażalenie¹².
- **02.09.2013** Komitet Kontroli Działalności Medycznej i Farmaceutycznej doszedł do wniosku, że Mukhortova nie wymaga przymusowego leczenia w szpitalu. Jednak **09.09.2013** lekarze z obwodowej poradni psychiatryczno-neurologicznej w Karagandzie wydali opinię, w której stwierdzono, że pacjentka wymaga przymusowego leczenia¹³. Wówczas Mukhortova trafiła do Ośrodka Medycznego Problemów Zdrowia Psychicznego w Astanie, gdzie miały odbyć się badania. Została stamtąd wypuszczona **01.11.2013**. Lekarze z ośrodka ogłosili swoją opinię 13.11.2013, stwierdzając w niej, że Mukhortova „obecnie nie może zdawać sobie sprawy ze swoich działań”, oraz, że „wcześniej cierpiała i cierpi obecnie na zaburzenia psychiczne, które są kwalifikowane jako chroniczne zaburzenia urojeniowe”¹⁴. Lekarze z Astany nie odpowiedzieli na pytanie, czy Mukhortova wymaga przymusowego leczenia, oświadczając, że ta kwestia nie leży w ich kompetencji¹⁵.

ZAMKNIĘCIE W SZPITALU PSYCHIATRYCZNYM JAKO ODWET ZA DZIAŁANIA NA RZECZ PRAW CZŁOWIEKA

Lekarze z Balkhash oskarżyli obrończynię praw człowieka o „pieniactwo”, czyli skłonność do wszczynania procesów sądowych z różnych powodów w walce o swoje „rzekomo naruszone” prawa. Zgodnie z opiniami uczonych, jedną z głównych oznak pieniactwa jest brak uzasadnienia i niewielka waga skarg

⁹ <http://www.kuramshyn.org/blog/2011-12-12-92>

¹⁰ Ten wyrok został potwierdzony 13.09.2012 przez wydział odwoławczy sądu obwodowego w Almaty.

¹¹ <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=826825407350745&set=a.416301131736510.103149.100000698807499&type=1>

¹² 03.12.2013 sąd obwodowy w Karagandzie, a 22.05.2014 również sąd najwyższy uchylił apelację Mukhortovej, uznając jej przymusową hospitalizację za zgodną z prawem - <http://rus.azattyq.org/content/mukhortova-prinuditelnya-gospitalizatsia-psikhdispanser/25442692.html> .

¹³ <http://www.respublika-kaz.info/news/society/32592/>

¹⁴ <http://rus.azattyq.org/content/kazakhstan-mukhortova-left-the-country/25189237.html>

¹⁵ <http://rus.azattyq.org/content/zinaida-mukhortova-kazakhstan/25167279.html>

---

kierowanych do różnych instancji^{16, 17}. **Mimo to, Sąd Najwyższy i kilka innych sądów wydało wyroki na korzyść Mukhortovej, co tylko potwierdza zasadność jej zażaleń.** Biorąc pod uwagę, że większość zażaleń Mukhortovej dotyczyła opinii lekarskich, istnieją podstawy, aby zakładać, że **kierownictwo szpitala psychiatrycznego w Balkhash nie jeden raz przymusowo hospitalizowało obrończynię praw człowieka, biorąc odwet za złożone przez nią zażalenia.**

W wyroku wydanym przez sąd w Balkhash, dotyczącym przymusowej hospitalizacji Mukhortovej stwierdzono: „ (...) u chorej ponownie pojawiły się urojenia paranoidalne, szczególne uprzedzenia, skupienie na udowodnieniu swojej niewinności. Mukhortova Zinaida znowu zaczęła pisać zażalenia do różnych instancji, udzielać wywiadów w mediach w celu „przywrócenia sprawiedliwości”.

Należy przy tym dodać, że Zinaida Mukhortova została przebadana przez kilka komisji lekarskich i kilku międzynarodowych ekspertów, którzy potwierdzili, że stan jej zdrowia psychicznego pozostaje w normie. W tej sprawie wypowiedzieli się między innymi:

- komisja lekarska z Balkhash – opinia z 22.09.2011;
- Kyuri Idrisov rosyjski ekspert, kandydat nauk medycznych – opinia z 05.10.2012¹⁸;
- komisja działająca przy Komitecie Kontroli Działalności Medycznej i Farmaceutycznej na czele z Olgą Smirnową – opinia z 02.09.2013;
- Michael Perlin, międzynarodowy ekspert w dziedzinie chorób psychicznych, profesor Szkoły Prawa z Nowego Jorku, członek Sądu Najwyższego USA¹⁹.

Oficjalnym powodem dokonania ostatniej przymusowej hospitalizacji Zinaidy Mukhortovej było niestawienie się przez nią u psychiatry. Jednak okoliczność ta nie znajduje się wśród katalogu podstaw takiego działania i nie jest wymieniona w żadnym kazachstańskim akcie ustawodawczym. Zgodnie z art. 94 Kodeksu Republiki Kazachstanu „O zdrowiu narodu i systemie ochrony zdrowia”, świadczenie pomocy medycznej bez zgody obywateli jest dopuszczalne tylko wobec osób cierpiących na poważne zaburzenia psychiczne, znajdujących się w stanie szoku, stanowiących niebezpieczeństwo dla otoczenia.

W czasie przymusowego pobytu w szpitalu Zinaidy Mukhortovej kazachstańskie władze naruszyły cały szereg aktów prawnych, zarówno krajowych jak i międzynarodowych:

- art. 127 Kodeksu karnego Republiki Kazachstanu (k.k. RK) – niezgodne z prawem umieszczenie szpitalu psychiatrycznym;
- art. 261 k.k RK – nakłanianie do zażywania narkotyków lub substancji psychotropowych;
- art. 141-1 k.k. RK – tortury;
- art. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (MPPOiP) – niedopuszczalność stosowania tortur i okrutnego traktowania;
- art. 9 MPPOiP – niedopuszczalność samowolnego aresztowania;
- art. 14 MPPOiP – niedopuszczalność niesprawiedliwego postępowania sądowego.

Zgodnie z art. 16 i 17 podstawowych zasad ONZ, dotyczących roli prawników, „Rządy gwarantują, aby prawnicy: a) mogli wykonywać wszystkie swoje obowiązki zawodowe w atmosferze wolnej od gróźb, przeszkód, zastraszania lub nieuzasadnionej ingerencji; (...) W przypadkach, kiedy powstaje zagrożenie

---

¹⁶ <http://netk.net.au/Psychology/VexatiousLitigants.pdf>

¹⁷ <http://anp.sagepub.com/content/14/2/145>

¹⁸ http://ru.soros.kz/uploads/user_68/2013_29_07_11_23_57_663.pdf

¹⁹ <http://kkassiyet.wordpress.com/кейсы/дело-зинаиды-мухортовой/>

---

dla bezpieczeństwa prawników na skutek pełnienia przez nich swoich funkcji, władze gwarantują im właściwą ochronę”.

Międzynarodowe organizacje obrony praw człowieka, europejskie stowarzyszenia prawników i eurodeputowani zażądali niezwłocznego uwolnienia Zinaidy Mukhortovej twierdząc, że skierowanie na przymusowe leczenie psychiatryczne obrończyni praw człowieka mogło być wywołane przez chęć wzięcia odwetu za prowadzoną przez nią działalność zawodową. W obronie Mukhortovej wystąpili: Human Rights Watch²⁰, Front Line Defenders²¹, Rada Adwokacka i Stowarzyszeń Prawniczych Europy (The Council of Bars and Law Societies of Europe)²², Stowarzyszenie Prawników z siedzibą w Paryżu (Ordre des avocats de Paris)²³, Międzynarodowa Komisja Prawników (International Commission of Jurists)²⁴, holenderska organizacja pozarządowa Lawyers for Lawyers²⁵, Kazachstańskie Międzynarodowe Biuro Praw Człowieka i Praworządności²⁶, deputowany Europarlamentu Niccolo Rinaldi, a także obrońcy praw człowieka z Kazachstanu, Kirgistanu, Polski i Tadżykistanu^{27, 28}.

Sprawa Zinaidy Mukhortovej, to nie jedyny przypadek, gdy w szpitalach psychiatrycznych izoluje się ludzi niewygodnych dla władzy w Kazachstanie. Do szpitala psychiatrycznego trafił również filozof z Shymkentu Nurlan Ospanul, który w swoich publikacjach krytykował trybalizm na najwyższych szczeblach władzy. Przymusowemu badaniu psychiatrycznemu został poddany oskarżony o działalność ekstremistyczną 67-letni pastor Bakhtzhan Kashkumbayev. Podobny los spotkał oskarżonego o wzniesienie nienawiści na tle religijnym 62-letniego aktywistę Aleksandra Kharlamova²⁹.

Kazachstański sąd poprzez swoją decyzję w sprawie przymusowego umieszczenia Mukhortovej w szpitalu potwierdził, że składanie zażaleń na prowadzone niezgodnie z prawem przymusowego leczenia, stanowi w istocie „zaburzenie urojenowe”. Jest niedopuszczalne, żeby władze Kazachstanu, które deklarują demokratyczny kurs rozwoju, traktowały walkę obywateli o należne im prawa jak „chorobę psychiczną”. Sprawa Zinaidy Mukhortovej nosi oznaki politycznego zamówienia. Bez międzynarodowego wsparcia obrończyni praw człowieka może być przetrzymywana w szpitalu psychiatrycznym nieograniczoną ilość czasu.

Wzywamy przedstawicielstwa OBWE, ONZ i UE w Republice Kazachstanu do złożenia wizyty Zinaidzie Mukhortovej w szpitalu w Balkhash i przeprowadzenia kontroli warunków w jakich jest ona przetrzymywana, a także wyrażenia oficjalnego stanowiska w kwestii coraz częstszej praktyki wykorzystywania psychiatrii represyjnej jako metody walki z odmiennymi poglądami w kraju.

Sprawa Zinaidy Mukhortovej powinna zostać rozpatrzona na najbliższej 20. sesji grupy roboczej Powszechnego Okresowego Przeglądu (Universal Periodic Review – UPR) jako kolejny przykład łamania przez Kazachstan swoich międzynarodowych zobowiązań. Prześladując Zinaidę Mukhortovą kazachstańskie władze ignorują zalecenia państw ONZ w ramach mechanizmu UPR, a zwłaszcza tych dotyczących:

---

²⁰ <http://www.hrw.org/news/2013/08/15/kazakhstan-lawyer-forced-psychiatric-detention>

²¹ <http://www.frontlinedefenders.org/node/23486>

²² <http://kkassiyet.files.wordpress.com/2014/03/statement-by-the-president-of-council-of-bars-and-law-societies-of-europe-02-09-2013.pdf>

²³ <http://odfoundation.eu/i/fmfiles/pdf/odf-mukhortova-ordre-des-avocats-de-paris-11-09-2013.pdf>

²⁴ <http://www.icj.org/kazakhstan-icj-is-concerned-at-new-detention-of-lawyer-zinaida-mukhortova/>

²⁵ <http://www.advocatenvooradvocaten.nl/8216/kazakhstan-forced-psychiatric-confinement-of-zinaida-mukhortova/>

²⁶ http://www.bureau.kz/data.php?n_id=6206&l=ru

²⁷ <http://vof.kg/?p=11325>

²⁸ <http://kkassiyet.wordpress.com/кейсы/дело-зинаиды-мухортовой/заявления-в-поддержку-з-мухортовой/>

²⁹ <http://en.odfoundation.eu/a/3149,the-case-of-bakhtyghan-kashkumbayev-kazakh-authorities-accused-a-christian-pastor-of-extremism-and-incitement-of-religious-hatred> ; <http://en.odfoundation.eu/a/1261,the-case-of-aleksandr-kharlamov-the-civic-activist-has-been-released-but-is-still-under-investigation>

-
- podejmowania działań, które zapobiegałyby ingerowaniu w sprawowanie przez obrońców (adwokatów) swoich funkcji;
  - prowadzenia skutecznego śledztwa i pociągania winnych nadużyć popełnianych wobec obrońców praw człowieka i dziennikarzy;
  - umacniania nadrzędnej roli prawa, w tym niezawisłej władzy sądowej i bezstronności procesów sądowych;
  - kierowania się zasadą absolutnej nietolerancji wobec tortur oraz okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego ludzką godność traktowania i karania.

Apelujemy o udzielenie poparcia dla następujących żądań skierowanych do kazachstańskich władz:

- Niezwłocznie uwolnić Zinaidę Mukhortovą.
- Pociągnąć do odpowiedzialności wszystkich, którzy mają związek z bezprawną hospitalizacją obrończyń praw człowieka.
- Dokonać kontroli zasadności przeprowadzenia badań przez ekspertów sądowo-medycznych i legalności uzyskanych wyników, na których podstawie uznano obrończynię praw człowieka za niezdrową pod względem psychicznym.
- Wziąć pod uwagę opinie komisji lekarskich i międzynarodowych ekspertów, którzy potwierdzili stan zdrowia psychicznego obrończyni praw człowieka.
- W razie potrzeby powołać nową komisję lekarską z udziałem europejskich specjalistów, którzy przeprowadzą niezależną ekspertyzę.
- Zagwarantować prawo do sprawiedliwego procesu sądowego i stworzyć warunki, w których wszyscy obrońcy praw człowieka w kraju będą mogli wykonywać swoją działalność legalnie, nie obawiając się politycznych represji i ograniczeń.

Wszyscy zainteresowani mogą poprzeć nasze apele pisząc pod następujące adresy:

- Placówka państwowa „Szpital psychiatryczny” w Balkhash – Republika Kazachstanu, obwód karagandyjski, miasto Balkhash, Bolnichnyy gorodok 1. Tel. +7(71036) 4-37-63 (Lekarz Naczelny Szpitala – Iskakov Ryspek Rakhimzhanovich), 4-00-68 (sekretariat), fax: +7(71036) 4-20-91, e-mail: gpnd2008@mail.ru ;
- Ministerstwo Ochrony Zdrowia Republiki Kazachstanu – 010000 Astana, Lewy Brzeg, ul Orynborg 8, Dom Ministerstw, wejście Nr 5, tel. +7 (7172) 74-32-43, +7(7172) 74-32-40 (sekretariat), fax: +7(7172) 74-36-50, e-mail: minzdrav@mz.gov.kz ;
- Prokuratura w Balkhash – Republika Kazachstanu, obwód karagandyjski, Balkhash, ul. Sabitovej 37A, tel. +7(71036) 4-20-34 ;
- Prokuratura Generalna Republiki Kazachstanu – 010000 Republika Kazachstanu, Astana, ul. Orynborg 14, tel. +7 (7172) 71-26-50 ;
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Republiki Kazachstanu - 010000 Republika Kazachstanu, Astana, prospekt Tauyelsizdik 1, tel. +7 (7172) 71-40-12 (sekretariat Marata Demeuova, pierwszego wiceministra), e-mail: Kense@mvd.kz ;
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Kazachstanu – 010000 Astana, Lewy Brzeg, ul. Kunayeva 31, tel. +7 (7172) 72-05-18, +7 (7172) 72-05-16, e-mail: midrk@mfa.kz ;

-
- Senat Parlamentu Republiki Kazachstanu - Republika Kazachstanu, Astana, budynek Senatu Republiki Kazachstanu, tel. +7 (7172) 74-72-37; +7 (7172) 74-72-53 (przyjmowanie pism i podań od obywateli), e-mail: Smimazh@parlam.kz ;
  - Mażylis Parlamentu Republiki Kazachstanu – Republika Kazachstanu, Astana, Dom Mażylisu Parlamentu, tel. +7 (7172) 74-67-79 (sekretariat Komitetu do spraw ustawodawstwa i reformy sędowniczo-prawnej) e-mail: Smimazh@parlam.kz .

W celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji prosimy o kontakt:

Igor Savchenko - igor.savchenko@odfoundation.eu

Zhanar Kassymbekova - zhanar.kassymbekova@odfoundation.eu

Lyudmyla Kozlovska - lyudmylakozlovska@odfoundation.eu

Fundacja Otwarty Dialog